

## مرکز پژوهش تاریخ و فرهنگ و هنر اسلامی وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی ا. آی. سی.

ترجمه و تلخیص: محمد رضا رحمتی



در اولین کنفرانس اعتلای اسلامی که در سال ۱۹۶۹ م. در رباط مراکش برگزار شد، زمامداران، رؤسای جمهور و رؤسای دولت کشورهای اسلامی خواست خویش را مبنی بر گردهم آیی جهت افزایش روابط دو جانبه و همکاری نزدیک در بین خویش، در زمینه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی علمی و سیاسی، بر اساس اصول جاودانه اسلام، بیان داشتند، پس از پایه ریزی شالوده های کنفرانس، و به دنبال تشکیل دبیرخانه عمومی آن در سال ۱۹۷۰ م. و تصویب منشور آن در سال ۱۹۷۲ م. سازمان کنفرانس، اسلامی رسماً تأسیس یافت. در انجام کارهای خود و در نظر داشتن اهدافش در زمینه های متعدد فعالیت خویش، ا. آی. سی. با میتینگهای منظم در سطوح مختلف به خود شکل بخشیده، و به تشکیل ارگانهای معین و تعیین نمایندگان گیهایی پرداخته که با تشریک مساعی و هماهنگی، زیر نظر دبیرخانه عمومی، به کار ادامه می دهند. IRCICA (مرکز پژوهش تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی) یکی از این ارگانهای معین میباشد. تشکیلات و سازمانهای اصلی ا. آی. سی. ذیلاً معرفی می گردند.

### ارگانهای اصلی

کنفرانس اعتلای اسلامی - کنفرانس سلاطین، رؤسای جمهور و رؤسای دولت (هر سه سال یکبار برگزار می شود) کنفرانس اسلامی وزرای امور خارجه کشورهای عضو (سالانه برگزار می شود).

دبیرخانه عمومی ا. آی. سی.

دادگاه بین المللی اسلامی (در حال تأسیس میباشد).

### کمیسیونهای تخصصی

کمیته قدس (اورشلیم)

کمیته دائمی مالی

- کمیسیون اسلامی امور اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی.

- کمیته دائمی همکاری علمی و فنی.

- کمیته دائمی همکاری اقتصادی و تجاری.
- کمیته دائمی اطلاعات و امور مسائل فرهنگی.

- بانک توسعه اسلامی (IDB، جده).
- اتاق بازرگانی، صنعت و تبادل کالای [کشورهای اسلامی (ICCICE، کراچی)].
- انجمن اسلامی کشتی داران (جده).
- سازمان شهرها و پایتختهای اسلامی (جده).

## دبیرخانه عمومی ا.آ.سی.

### ارگانهای مُعین

- صندوق تعاون اسلامی (آی.اس.اف.، جده).
- مرکز پژوهش تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی (IRCICA، استانبول).
- کمیسیون بین المللی حفظ میراث فرهنگی اسلام (ICPICH، دایره هماهنگی در ریاض، دبیرخانه: IRCICA).
- کمیته اسلامی صلیب سرخ بین المللی (ICIC، بن غازی).
- صندوق قدس (اورشلیم) (در جده).
- کمیسیون اسلامی حقوق بین الملل (تأسیس آن در شانزدهمین کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۸۶م به تصویب رسید).
- مرکز پژوهش و آموزش آماری، اقتصادی و اجتماعی کشورهای اسلامی (SESRTCIC، آنکارا).
- مرکز اسلامی آموزش و پژوهش فنی و حرفه ای (ICTVTR، داکا).
- شورای اسلامی هواپیمائی کشوری (ICAC، تونس).
- مرکز اسلامی گسترش بازرگانی (ICDT، کازابلانکا).
- بنیاد اسلامی دانش، تکنولوژی و توسعه (IFSTAD، جده).
- دانشکده فقه اسلامی (جده).
- مرکز جهانی آموزش و توجیه اسلامی (مکه).

### گزیده‌ای از تاریخ مختصر و اهداف IRCICA

مرکز پژوهش تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی در استانبول (که به اختصار مرکز استانبول، IRCICA، خوانده می شود) براساس مصوبه هفتمین کنفرانس اسلامی وزرای امور خارجه، که در می (ماه مه) ۱۹۷۶م در استانبول برگزار گردید، تشکیل شد.

مرکز مزبور از همان ابتدای تشکیل، از حمایت و کمک مستمر دبیرخانه عمومی سازمان کنفرانس اسلامی (ا.آ.سی.) و کشورهای عضو بهره مند بوده است. واضح است که چنین حمایت و کمکی عوامل اجتناب ناپذیر در کامیابی مرکز به حساب می آید.

### اهداف

- اهداف عمده مرکز در اساسنامه آن به صراحت قید شده اند.
- این اهداف اختصاراً عبارتند از:
- قبول مسئولیت در تحقیق و انتشار کتب در زمینه های تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی.
- مرکز، محل ملاقاتی برای دانشمندان، مورخان، نویسندگان و هنرمندان کشورهای اسلامی باشد، و این به هنگامی است که ایشان در حال پژوهش در میراث مشترک اسلامی هستند.
- تشکیل سمینارها و جلسات ملاقات دوره ای در مرکز یا کشورهای عضو.
- افزایش همکاری نزدیک میان مورخان و نویسندگان مسلمان به منظور پایان بخشیدن به پیش داوریهها و حب و بغضهای منبعث از منابع غیرمسلمان در مورد تاریخ، هنر و

### نمایندگیهای تخصصی

- سازمان سخن پراکنی کشورهای اسلامی (ISBO، جده).
- خبرگزاری بین المللی اسلامی (IINA، جده).
- سازمان اسلامی علمی، آموزشی و فرهنگی (ISESCO، رباط).

فرهنگ مسلمین.

- تشویق به اصلاح مطالب نادرست موجود در کتب درسی برخی کشورهای اسلامی.

- ترتیب انجام ملاقات بین دانشمندان، روشنفکران و پژوهشگران کشورهای عضو.

- افزایش همکاری و تبادل تألیفات بین دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی در زمینه های تاریخ، هنر و فرهنگ.

- انتشار یک فصلنامه درباره تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی. شورای ناظر بر مرکز متشکل از دانشمندان و کارشناسان

است که نمایندگی کشورهای عضو آ. آی. سی. را نیز به عهده دارند. این اعضا در اجلاس وزرای امور خارجه [کشورهای

عضو] کنفرانس اسلامی و بنا به پیشنهاد دبیر کل آ. آی. سی.، برای یک دوره سه ساله انتخاب شده اند.

## [گزیده ای از] فعالیتهای مرکز

### انتشارات

در این بخش ابتدا انتشاراتی که تا کنون به چاپ رسیده اند، لیست شده، و این انتشارات نمایانگر نتایج پروژه های تکمیل شده تحقیقاتی میباشد. سپس آثاری که پس از انجام مطالعات مربوطه انتشار خواهند یافت، معرفی می شوند.

(توضیح آنکه اینجانب تنها به ترجمه برخی از این تألیفات پرداخته و برای شناخت همه آنها به خود این نشریه مراجعه فرمائید مترجم.)

آثاری که در گذشته منتشر شده اند

۱- یک کتابی راهنما درباره مؤسسات فرهنگی - اسلامی، ۱۹۸۱، ۲۸۸ ص.، انگلیسی. (جزو موجودی است). این کتاب شامل نام و آدرس ۴۴۵ موسسه فرهنگی در کشورهای عضو آ. آی. سی. بوده و درباره ۱۱۰ عدد آنها اطلاعاتی ارائه می دهد.

۲- بنیادهای خیریه اسلامی و اموال غیرمنقول در فلسطین، ۱۹۸۲ م.، ۲۳۵ ص.، به عربی و انگلیسی. (جزو موجودی

است) مرکز، براساس اسناد موجود در آرشیوهای عثمانی در استانبول، و به منظور دسترسی به املاک اسلامی در سرزمین فلسطین، تحقیقی را به انجام رساند. کتاب اطلاعات کاملی درباره موقوفات و املاک موجود در استانهای چون قدس، شریف، غزه، صفا، نابلس و عجلون ارائه می دهد.

۳- آدرس مؤسسات فرهنگی در کشورهای عضو آ. آی. سی. ۱۹۸۲ م.، ۱۲+۴+۱۵۰+۵ ص. انگلیسی، (جزو موجودی است).

۴- سالنامه های عثمانی، ۱۹۸۲ م.، ۱۴۲ ص.، به زبانهای عربی و انگلیسی. (جزو موجودی است).

یک اثر کتابنامه ای درباره سالنامه های ایالات و استانهای عثمانی است که بین سالهای ۱۸۴۷ م. تا ۱۹۱۸ م. منتشر شده اند. این اسناد به عنوان منابع اطلاعاتی دست اول، در مورد اماکن و دوره هایی که [اسناد مزبور] بدان مربوط میباشند، به حساب می آیند.

۵- راهنمای بین المللی مؤسسات فرهنگی - اسلامی، ۱۹۸۴ م.، ۳۵۰ ص.، انگلیسی.

این راهنما در بردارنده نام و آدرس ۳۵۷۹ موسسه فرهنگی - اسلامی در ۱۰۶ کشور عضو و غیر عضو میباشد.

## [گزیده ای از] طرحهای در حال انجام و آثار آینده

۱- راهنمای آرشیوهای عثمانی، به زبانهای عربی و انگلیسی.

آرشیوهای عثمانی در استانبول دارای ارجاعات تاریخی مهمی هستند که مورد نیاز پژوهشگران است. این کتاب راهنما اطلاعاتی درباره خود اسناد و دستورات و شیوه به کارگیری آنها ارائه می دهد.

۲- ابعاد فرهنگی توسعه در کشورهای آ. آی. سی.، به زبان انگلیسی.

هدف از این تحقیق ارائه یک تحلیل انتقادی در مورد چشم انداز فرهنگی در کشورهای عضو آ. آی. سی. میباشد. وضع آموزش و پرورش، تحقیق و توسعه، وسایل ارتباط جمعی، کتابخانه ها، موزه ها و سینماها و تأثیرها در کشورهای عضو بررسی شده و پیشنهاداتی در مورد حل مشکلات موجود در این زمینه ها ارائه می گردد.

## واحدهای مرکز و ویژگیهای خاص آنها

... امروزه ۱۷۰۰۰ جلد کتاب، ۵۰۰ عنوان نشریه دوره‌ای و ۳۰۰۰ مقاله از روزنامه‌ها یا مجلات در کتابخانه مرکز موجود است. / ۱۰۰۰۰ عنوان کتاب به ثبت رسیده، ۶۸۰۰ عدد آن فهرست، طبقه‌بندی و در قفسه گزارد شده است. / ۱۰۰۰۰ عنوان از کل عناوین به کامپیوتر سپرده است... کتابخانه یا نشریات دوره‌ای متعددی که در کشورهای مختلف منتشر شده و برای اهداف مرکز سودمند بوده و مورد نیاز پژوهشگران می‌باشد، مشترک است. این اشتراک دائماً در حال گسترش است. فهرستی از این نشریات به زودی برای استفاده محققین تهیه خواهد شد. علاوه بر کتب و نشریات، نقشه‌ها، تصاویر و دیگر منابع تحقیق موجود است. مرکز در سال گذشته میکروفیلم و میکروفیش حدود ۴۰۰ رساله دکترا را که توسط دانشجویان مسلمان در دانشگاه‌های اروپا و آمریکا در موضوعات اسلامی نوشته شده بود، به دست آورد. از سوی دیگر کتابخانه یا مجموعه کتبی که توسط شخصیت‌های مسلمان به مرکز هدیه شده است [ومی شود]، غنی می‌گردد یکی از فعالیتهای مهم کتابخانه مرکز، تبادل برنامه‌های تهیه شده توسط کتابخانه‌ها و مؤسسات کشورهای مختلف می‌باشد... سرویس دهی دیگر کتابخانه تدوین فصلنامه‌ای تحت عنوان «لیست تحصیلات کتابخانه» می‌باشد. این فصلنامه در بردارنده آثار و نشریاتی است که جدیداً در اختیار کتابخانه قرار گرفته، و در نتیجه پژوهشگران میتوانند از امهات منابع موجودی که میتواند بر ایشان مفید باشد، آگاه شوند...

کتابخانه همچنین با موسساتی که میکروفیلم و دیگر مطالب سمعی-بصری تهیه می‌نمایند، رابطه برقرار کرده تا مجموعه کاملی از این قبیل منابع که برای همه گونه تحقیق مفید می‌باشند، فراهم سازد.

## کامپیوتر

مرکز از سال ۱۹۸۳ م. برای تمام کارهای پژوهشی و انتشاراتی خود، کتابخانه‌اش و نیز حفظ لیستهای پستی خود، از کامپیوتر استفاده می‌نماید... واحد کامپیوتر روند آسان‌سازی زبان را در مورد تمام

ضرورت بازنویسی و تحلیل مجدد تاریخ ملت‌های مسلمان در موارد گوناگون مورد تأکید قرار گرفته و در اساسنامه مرکز نیز قید شده است. حقیقت تأسف آور آنکه امروزه ملت‌های مسلمان تاریخ یکدیگر را از منابع غیراسلامی و حتی ضداسلامی فرامیگیرند. این به برخی سوء تفاهمات و اندیشه‌های گمراه می‌انجامد. بودن تردید، بهترین شیوه اصلاح چنین اشتباهاتی بازنویسی تاریخ با ارائه اطلاعات درست و دقیق خواهد بود. مرکز بلافاصله پس از تشکیل، تحقیقات درباره تاریخ اسلام را آغاز نمود. اولین مجلد از مجموعه مربوط به «تاریخ ترکها»، که شامل تاریخ مسلمانان ترک تا تأسیس دولت عثمانی است، به زودی منتشر خواهد شد. مجلد دوم درباره تاریخ عثمانی در دست تألیف است.

پس از انتشار مجموعه مربوط به تاریخ ترکها، مرکز تحقیقات درباره تاریخ قلمروهای اسلامی در آفریقا، جنوب آسیا و جنوب شرقی آسیا را تقبل خواهد نمود. در چارچوب اقدامات مربوط به تحقیقات درباره تاریخ جنوب آسیا، مرکز اجلاسی را در مورد «تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی در جنوب آسیا»، با همکاری دانشگاه اسلامی اسلام آباد، تشکیل داد. ۴- کتابنامه کتب اسلامی که در خارج استانبول به چاپ رسیده‌اند.

## بناها و عملیات بازسازی

مرکز بلافاصله اقدامات فنی و مالی لازم را جهت طرح بازسازی آغاز نمود. کار بازسازی عملاً در آوریل ۱۹۸۵ م. آغاز گشت و در پی افزایش کمک‌های مؤسسات و شخصیت‌های اسلامی به خوبی پیشرفت نمود... در نقاطی که دوره‌های آموزشی جهت آموزش هنرهای اسلامی خوش‌نویسی، تذهیب، کاغذ ابری کاری، صحافی و... به جوانان با استعداد سراسر جهان، گشایش خواهد یافت، کارگاه‌های هنر اسلامی تشکیل خواهند شد.

## نمایشگاههای مرکز.

مرکز در فرصتهای گوناگون به برپائی چند نمایشگاه پرداخت تا به معرفی فعالیتهای خود پرداخته یا هنرهای اسلامی را رونق بخشیده و هنرمندان مسلمان را تشویق نماید.

(اینجانب دو نمایشگاه مهم را معرفی می نمایم. مترجم.)

۱- نمایشگاه انتشارات مرکز که طی برگزاری سمینار اساس هنرهای اسلامی در فارنهام کاسل انگلیس در ژوئیه ۱۹۸۵م. برپا گردید.

۲- نمایشگاه انتشارات مرکز و نیز اسناد، پوسترها و بروشورهای گوناگون که در معرفی فعالیتهای مرکز، همزمان با برگزاری سمینار بین المللی درباره تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی در جنوب شرق آسیا، از ۲۶، ۲۸ مارس ۱۹۸۶م. در اسلام آباد پاکستان برپا گردید.

## شرکت در نمایشگاههای بین المللی کتاب

[از جمله نمایشگاههای کتابی که مرکز در آنها شرکت می نماید نمایشگاه بین المللی کتاب قاهره است:] ... مرکز از سه سال پیش تاکنون در نمایشگاه بین المللی کتاب قاهره، که همه ساله از سوی سازمان عمومی کتاب مصر برپا می گردد، شرکت می جوید. و سرانجام در هیجدهمین نمایشگاه بین المللی کتاب قاهره که از ۲۱ ژانویه تا ۳ فوریه ۱۹۸۶م. برپا بود؛ انتشارات مرکز به نمایش گزارده شد.

زبانهای ملی کشورهای عضو انجام می دهد. این واحد طبیعتاً و به طور عمده با سه زبان رسمی مرکز، یعنی انگلیسی فرانسه و عربی فعالیت می نماید. کامپیوتر علاوه بر سرعت بخشیدن به تمام فعالیتهای مرکز، کار پژوهشگران میهمان را که جهت استفاده از کتابخانه و دیگر امکانات مرکز از آن دیدار می نمایند، نیز آسان می نماید. با استفاده از کامپیوتر دسترسی به کتابها و اسناد کتابخانه آسان تر و سریعتر انجام می شود...

## تحقیقات

... مرکز موضوعات پژوهشی را در کشورهای اسلامی آگهی نموده و درخواستهای واصله [جهت انجام تحقیقات] را به مقامات مربوطه ارجاع می دهد.

## کنفرانسها، سمینارها و خطابه ها

### کنفرانسهای بین المللی

- ۱- هنر عربی- اسلامی و آسیا.
- ۲- سمپوزیوم بین المللی در «مبانی، اشکال و مفاهیم مشترک هنرهای اسلامی».
- ۳- سمینار به کارگیری کامپیوتر در کتابخانه.
- ۴- سومین کنفرانس طب اسلامی.
- ۵- سمپوزیوم اماکن ملی در ترکیه.
- ۶- سمینار تحقیقات اسلامی.
- ۷- شرکت در کنفرانس روابط اعراب و ترکان، عمان.
- ۸- سمینار زن و خانواده در اسلام.
- ۹- سمپوزیوم بین المللی در ترجمه های مفهوم قرآن کریم.
- ۱۰- سمینار بین المللی تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی در جنوب آسیا.

